

**QAZAXİSTAN-AZƏRBAYCAN
ƏMƏKDAŞLIĞI YENİ MƏRHƏLƏDƏ****ƏSMƏR ŞÜKÜRLÜ***Bakı Dövlət Universitetinin doktorantı**E-mail: asmar.shukurlu@gmail.com***Giriş**

Qazaxıstan və Azərbaycan arasında əlaqələrin inkişaf etməsində dövlət başçılarının qarşılıqlı dövlət və işgüzar səfərləri mühüm rol oynayır. Son illərdə səfərlərin davamlı şəkildə olması Qazaxıstanla Azərbaycan arasında əməkdaşlığın yüksələn xətlə inkişaf etməsinə gətirib çıxarmışdır.

Qazaxıstan Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev 2022-cü il avqustun 24-də Azərbaycana rəsmi səfər etmişdir. Görüşdə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevə Qazaxıstan Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev tərəfindən Qazaxıstanın “Altın kıran” – “Qızıl qartal” ali ordeni təqdim olunmuşdur. Daha sonra iki ölkə başçısı Qazaxıstanın “Bİ Group” Holdinqi tərəfindən Füzuli şəhərində uşaqlar üçün inşa ediləcək Kurmanqazı adına Yaradıcılığın İnkişafı Mərkəzinin layihəsi ilə tanış olmuşlar. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Qazaxıstanın bu layihəsini yüksək qiymətləndirərək bildirmişdir ki, işğaldan azad edilmiş ərazilərdə tikiləcək Uşaqların Yaradıcılığının İnkişafı Mərkəzi Qarabağın bərpası işinə töhfədir. Geniş tərkibli görüş başa çatdıqdan sonra Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Qazaxıstan Prezidenti Kasım-Jomart Tokayevin iştirakı ilə Azərbaycan-Qazaxıstan sənədləri imzalanmışdır [1].

Azərbaycan Prezidenti İ.Əliyev 2022-ci il oktyabrın 12-14-də Qazaxıstanda işgüzar səfərdə olmuşdur. Prezident İlham Əliyev Asiyada Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirənin 6-cı Zirvə toplantısında və MDB Dövlət Başçılarının iclasında iştirak etmişdir [2].

2023-cü il aprelin 10-da Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Qazaxıstana rəsmi səfər etmişdir. Həmin gün Astanada Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Qazaxıstan Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev ilə məhdud tərkibdə görüşü olmuşdur. Görüş əsnasında Azərbaycan ilə Qazaxıstan arasında ticarət dövriyyəsinə 40 faiz artımın olması müstəsna hal kimi qeyd olunmuşdur. Dövlət başçıları ticarət dövriyyəsinin bir milyard dollara çatdırılması üçün imkanların olduğunu vurğuladılar. Həmçinin görüşdə Qazaxıstan neftinin Azərbaycan ərazisindən ixracı, nəqliyyat-logistika imkanlarının artırılması, kənd təsərrüfatı sahəsində əməkdaşlıq, birgə investisiya layihələri məsələləri müzakirə olundu. Xəzərin dibi

ilə fiber-optik xətlərin çəkilməsi istiqamətində də sürətli inkişafın olduğu qeyd olundu [3].

Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın Cənubi Qafqaz regionunda sülhün və sabitliyin təmin olunması, Ermənistan ilə Azərbaycan arasında sülh müqaviləsinin imzalanması istiqamətində atdığı addımlar barədə məlumat vermişdir.

Söhbət zamanı iki ölkənin nəqliyyat infrastrukturunun sinxronlaşdırılması, yüklərin daha sərbəst və sürətli keçidinin təmin edilməsinin önəmi qeyd edildi.

Daha sonra isə Azərbaycan Prezidentinin Qazaxıstan Prezidenti ilə geniş tərkibdə görüşü olmuşdur. Görüş əsnasında media və kommunikasiya sahəsində əməkdaşlıq məsələləri müzakirə olundu, bu sahədə nümayəndə heyətlərinin qarşılıqlı səfərlərinin önəmi vurğulandı. Qazaxıstan Dövlət Televiziyası tərəfindən Ulu Öndər Heydər Əliyevə həsr olunmuş filmin hazırladığı və həmin filmin Qazaxıstan Dövlət Televiziyasında nümayiş etdiriləcəyi vurğulandı. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Qazaxıstan prezidenti Kasım-Jomart Tokayev “Azərbaycan Respublikası və Qazaxıstan Respublikası Ali Dövlətlərarası Şurasının yaradılması haqqında Protokolu” və dövlət başçılarının birgə bəyanatını imzaladılar. “Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası və Qazaxıstan Respublikasının Milli Elmlər Akademiyası arasında elm sahəsində əməkdaşlıq haqqında Anlaşma Memorandumu”nu Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının prezidenti İsa Həbibbəyli və “Qazaxıstan Respublikasının Milli Elmlər Akademiyası” Respublika İctimai birliyinin prezidenti Murat Jurinov imzalamışdır. “Azərbaycan Dövlət İnformasiya Agentliyi – AZƏRTAC ilə “Qazaxıstan Respublikası Prezidentinin Teleradio-kompleksi” Qeyri-Kommersiya Səhmdar Cəmiyyəti arasında qarşılıqlı anlaşma və əməkdaşlıq haqqında Memorandum”u AZƏRTAC-ın İdarə Heyətinin sədri Vüqar Əliyev və “Qazaxıstan Respublikası Prezidentinin Teleradiokompleksi” Qeyri-Kommersiya Səhmdar Cəmiyyətinin baş direktoru Rauşan Kajibayeva imzalamışdır. Bundan əlavə, bir sıra digər mühüm sənədlər imzalanmışdır [4].

İki dövlət başçısı aprelin 10-da Astanada Heydər Əliyev küçəsinin açılış mərasimində iştirak etmişlər. Heydər Əliyevin şərəfinə adlandırılan bu küçə Yesil rayonunda yerləşir. Küçənin uzunluğu 1400

metrdir. Heydər Əliyev küçəsində dərin mənalı bir abidə ucaldılmışdır. Bu memarlıq nümunəsinə daxil olan elementlər türk köklərinin ortaqlığını, mədəni dəyərlərinin yaxınlığını vurğulayır [5].

Həmin gün Azərbaycan Prezidenti İ.Əliyev və Qazaxıstan Prezidenti K.Tokayev Astana Beynəlxalq Maliyyə Mərkəzində olmuşlar. Mərkəzin rəhbəri Renat Bekturov investisiyaların cəlb edilməsi və regional təşəbbüslərin dəstəklənməsi üçün Maliyyə Mərkəzinin potensialı, o cümlədən burada Azərbaycan layihələrinə beynəlxalq investorlarda maraq yaratmaq və sərmayələrin strukturlaşdırılması imkanları barədə dövlət başçılara məlumat vermişdir. Prezident İlham Əliyev sərmayədarların sərbəst fəaliyyəti üçün etibarlı və münbit investisiya mühitinin əhəmiyyətini xüsusi vurğuladı. Orta dəhlizlə bağlı müzakirələrin aparıldığını qeyd edən dövlətimizin başçısı bildirdi ki, bu dəhliz təkcə tranzit imkanlarının genişləndirilməsi baxımından deyil, müxtəlif sahələrdə biznesin inkişafı üçün də mühüm əhəmiyyət daşıyır. Sonda Prezident İlham Əliyev mərkəzin xatirə kitabına ürək sözlərini yazdı [6].

Türk Dövlətləri Təşkilatının X Zirvə görüşü 2023-cü il noyabrın 3-də Qazaxıstanın paytaxtı Astana şəhərində keçirilmişdir. Zirvə görüşündə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev də iştirak etmişdir. Astana Zirvə toplantısının yekun mətnində Transxəzər Beynəlxalq Şərq-Qərb Mərkəzi Dəhlizi boyunca nəqliyyat fəaliyyətlərinin asanlaşdırılmalı, fiziki və rəqəmsal infrastrukturun ən qısa zamanda yaradılması lazım olduğu qeyd edilmişdir. Təbii ki, bu məqamda Zəngəzur dəhlizinin açılması həyati əhəmiyyət kəsb edir. Bu kontekstdə “Yeni İpək Yolu” deyə biləcəyimiz Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu xətti Şərqi Zəngəzur İqtisadi Zonasını Azərbaycan Respublikası və Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə birləşdirəcək. Bu xətt həm də Çinin sürətli inkişafı ilə xüsusilə Rusiya-Ukrayna müharibəsindən sonra gündəmə gələn Şərq-Qərb istiqamətində dəhliz savaqlarında türk dünyasının önə keçməsinə təmin edəcək ən səmərəli xətdir [7].

2023-cü il noyabrın 24-də Qazaxıstan Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev Azərbaycana işgüzar səfərə gəlmişdir. Qazaxıstan Prezidenti K.Tokayev atası, görkəmli qazax yazıçısı Kemel Tokayevin 100 illik yubileyinin keçirilməsinə və “Gecə atılan atəş” əsərinin çapdan çıxmasına görə minnətdarlığını bildirmişdir. Görüşdə Qazaxıstanın və Azərbaycanın beynəlxalq təşkilatlarda bir-birini dəstəkləməsi, iki ölkə arasında ticarət, iqtisadiyyat, nəqliyyat sahələrində əməkdaşlığın genişləndirilməsi vurğulanmış

dır. Qazaxıstan neftinin Azərbaycan ərazisindən daşınması və ölkəmizin nəqliyyat imkanlarından istifadə olunması, nəqliyyat-logistika imkanlarının və Transxəzər nəqliyyat dəhlizinin inkişaf etdirilməsi ilə bağlı fikir mübadiləsi aparılmışdır [8].

Qazaxıstan prezidenti Kasım-Jomart Tokayev 2024-cü il martın 11-də ölkəmizə rəsmi səfərə gəlmişdir. Martın 11-də iki ölkə başçısının iştirakı ilə Azərbaycan – Qazaxıstan Ali Dövlətlərarası Şurasının birinci iclası keçirilmişdir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Ali Dövlətlərarası Şurasının yaradılmasının iki ölkə arasında münasibətlərin inkişaf etməsində rolunu vurğuladı. Həmçinin İ.Əliyev Qazax xalqının Azərbaycan xalqına hədiyyəsi olan və Prezident K.Tokayevin təşəbbüsü olan Füzuli şəhərindəki Kurmanqazi adına Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzinə görə təşəkkürünü bildirdi [9].

Qazaxıstan Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev mətbuat bəyanatında vurğuladı ki, Qazaxıstan xalqı Azərbaycanın qələbəsindən böyük sevinc hissi keçirmişdir. K.Tokayev Qazaxıstanın COP29-un keçirilməsini dəstəklədiyini, COP29-un Azərbaycanda keçirilməsini yüksək qiymətləndirdiyini və tədbirdə iştirak etməyi planlaşdırdığını qeyd etmişdir [10].

Martın 11-də Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Qazaxıstan Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev Çinin Sian terminalından Bakının Abşeron stansiyasına konteyner qatarının gəlişi mərasimini videobağlantı ilə izlədilər. Qeyd edək ki, konteyner qatarının Çinin Sian şəhərində istismara verilmiş Qazaxıstana məxsus Nəqliyyat-Logistika Mərkəzi tərəfindən yola salınması Orta dəhlizin bütün iştirakçıları üçün böyük əhəmiyyət kəsb edir. Altmış bir konteynerdən ibarət qatar uzunluğu 7 min kilometr olan marşrutu (Siandakı Qazaxıstan terminalı – Aktau – Abşeron stansiyası) 11 günə qət etmişdir. Multimodal daşıma zamanı konteynerlər Qazaxıstan limanında yenidən yüklənərək Xəzər dənizi ilə Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanına, oradan isə Abşeron stansiyasına çatdırılmışdır. Orta dəhlizin inkişaf etdirilməsi və yeni yüklərin cəlb edilməsi baxımından bu günlərdə Çində fəaliyyətə başlamış Nəqliyyat-Logistika Mərkəzi marşrut üzrə yükdaşımaların həcmində əhəmiyyətli dərəcədə artırılmasına hədəflənmişdir. İlkin razılaşmaya əsasən, bu mərkəz vasitəsilə Azərbaycana ayda 10 konteyner qatarının yola salınması planlaşdırılır. Bununla yanaşı, Orta dəhlizin inkişafı üçün birbaşa istehlakçılara yönəlmiş rəqəmsal DTC platforması yaradılmış, Azərbaycan və Qazaxıstan dəmir yolları “Track and Trace” (“Təqib” və “İzləmə”) funksiyası vasitəsilə real vaxt rejimində marşrut boyunca yüklə-

rin izlənməsi sisteminə inteqrasiya olunmuşdur [11].

Həmin gün iki dövlət başçısının iştirakı ilə Azərbaycan – Qazaxıstan sənədlərinin imzalanması mərasimi olmuşdur. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Qazaxıstan Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev “Azərbaycan Respublikasının və Qazaxıstan Respublikasının Ali Dövlətlərarası Şurasının 1-ci iclasının Qərarı”nı imzaladılar. Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkətinin prezidenti Rövsən Nəcəf və Qazaxıstan Respublikasının “KazMunayQaz” Milli Şirkəti”nin İdarə Heyətinin sədri Maqzum Mirzaqaliev “Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti ilə “KazMunayQaz” Milli Şirkəti” Səhmdar Cəmiyyəti arasında Qazaxıstan neftinin alqı-satqısı sahəsində strateji əməkdaşlıq haqqında Memorandum”u və “Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti ilə “KazMunayQaz” Milli Şirkəti” Səhmdar Cəmiyyəti arasında Qazaxıstan neftinin Azərbaycan ərasindən tranzit edilən həcmələrinin mərhələli artırılması haqqında Saziş”i imzaladılar. Bundan əlavə bir sıra mühüm sənədlər imzalandı [12].

Azərbaycanda dövlət səfərində olan Qazaxıstan Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev martın 12-də Füzuli və Şuşaya gəlmişlər. İlk öncə dövlət başçıları Füzuli şəhərinin Baş planı ilə tanış oldular. Ağdam, Füzuli və Xocavənd rayonlarında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin xüsusi nümayəndəsi Emin Hüseynov dövlət başçılarında Füzulidə görülən işlər barədə məlumat vermişdir. Qazaxıstan Prezidentinə həmçinin işğalçı Ermənistanın 30 il ərzində Füzuli rayonunun ərazisində törətdiyi dağıntılar, vandalizm aktları barədə də məlumat verilmişdir. Həmin gün iki ölkə başçısı Füzuli şəhərində inşa olunan Kurmanqazı adına Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzinin açılış mərasimində iştirak etmişlər. Tədbirdə dövlət başçıları Azərbaycanın mədəniyyət və incəsənət xadimləri, Füzuli şəhər sakinləri və Kurmanqazı adına Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzində təhsil alacaq uşaqlarla görüşdülər [13]. Füzulidə açılış mərasimində Qazaxıstan Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev qeyd etdi ki, Kurmanqazı adına Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzi Qazax xalqının Azərbaycan xalqına humanitar hədiyyəsidir. Qazaxıstan Prezidenti mərkəzin təkəvə yaradıcılıq mərkəzi olmadığını, həmçinin Qazaxıstan və Azərbaycanın dostluq və qardaşlıq mərkəzi olduğunu vurğuladı. Qazaxıstan prezidenti Kasım-Jomart Tokayev mərkəzin əməkdaşlarına Kurmanqazı dombrasının surətini və uşaqların daşınması üçün avtobus hədiyyə etmişdir [14].

Qeyd edək ki, Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzində 600 şagirdin təsil alması üçün hər cür şərait yaradılmış-

dır. Əsas istiqamətlər vokal, musiqi alətləri, robototexnika, 3D modelləşdirmə, veb dizayn, fotoqrafiya və videoqrafiya sahələrində olacaq. Burada həmçinin xalçaçılıq və dulusçuluq da daxil olmaqla sənətkarlıq dərsləri, müxtəlif idman və xoreoqrafiya dərsləri keçiriləcək [15].

Martın 12-də Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Qazaxıstan Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev Füzulidə inşa olunacaq mərkəzi rayon xəstəxanası ilə tanış oldular. Xəstəxananın inşasında Qazaxıstanın “Bİ Group” və bir sıra Azərbaycan şirkətləri iştirak edəcək.

Martın 12-də dövlət başçıları Şuşa şəhərinə səfər etdilər. Azərbaycanın tanınmış şəxsiyyətləri Natəvanın, Bülbülün və Üzeyir bəy Hacıbəylinin işğal dövründə Şuşada ermənilər tərəfindən gülləbaran edilmiş heykəllərinə baxdılar. Mədəniyyət paytaxtımız Şuşa şəhərinin baş planı haqqında Qazaxıstan Prezidentinə məlumat verildi. Qazaxıstan Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev Şuşada “Xan qızı” bulağı, Bülbülün ev-muzeyi, Yaradıcılıq Mərkəzi, Saatlı məscidi ilə tanış oldu. Azərbaycan və Qazaxıstan prezidentləri Cıdır düzündə də oldular. Sonra isə XIX əsrin ortalarında Qarabağ memarlıq məktəbinə xas tərzdə inşa edilmiş üç yaşayış binasından ibarət olan “Yasəmən” hotelində oldular. Mədəniyyət paytaxtımız Şuşa şəhəri ilə tanışlıq Qazaxıstan Prezidenti Kasım-Jomart Tokayevdə dərin təəssürat yaratmışdır [16].

Nəticə:

Yuxarıda nəzərdən keçirilənləri yekunlaşdıraraq, belə bir nəticəyə gələ bilərik ki, son illərdə Qazaxıstan və Azərbaycan arasında əməkdaşlıq yüksələn xətlə inkişaf edir. Bu əməkdaşlıq həm siyasi, həm iqtisadi, həm də mədəni sahədə uğurla davam edir. Səfərlərin dinamikası da təsdiqləyir ki, Qazaxıstan – Azərbaycan əlaqələri həm strateji tərəfdaşlıq, həm dostluq, həm qardaşlıq, həm də mehriban qonşuluq çərçivəsində daha da genişlənməkdədir.

Açar sözlər: *Qazaxıstan, Azərbaycan, rəsmi səfərlər, işgüzar səfərlər, rəsmi sənədlər.*

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. *Azərbaycan və Qazaxıstan strateji tərəfdaş, həm də müttəfiqdirlər// Azərbaycan. – 2022. - 25 avqust. – s.2-3*

2. *Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Qazaxıstana işgüzar səfərə gəlib. <https://azerbaijan.az/news/10428> [Müraciət tarixi 28.03.2024]*

3. *Azərbaycan – Qazaxıstan münasibətləri müttəfiqliyin keyfiyyətə yeni mərhələsinə qədəm qoyur // Azərbaycan. – 2023. - 11 aprel. – s.3*

4. *AZƏRTAC. Azərbaycan-Qazaxıstan sənədləri imzalanıb // Xalq qəzeti. – 2023. - 11 aprel. – s.3*

5. *Astanada Heydər Əliyev küçəsinin açılışı olub. <https://president.az/az/articles/view/59360> [Müraciət tarixi: 30.03.2024]*

6. *AZƏRTAC. Astanada Heydər Əliyev küçəsi açılıb // Respublika. – 2023. - 11 aprel. – s.5*

7. *Görüş – Türk Devletleri Təşkilatı Zirvesi: 21.yüzyıl bir Türk yüzüylü ola bilirmi? <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/gorus-turk-devletleri-teskilati-zirvesi-21-yuzyil-bir-turk-yuzyili-olabilir-mi/3045109> [Müraciət tarixi: 28.03.2024]*

8. *İlham Əliyev Qazaxıstan Prezidenti ilə görüşüb. <https://president.az/az/articles/view/62324> [Müraciət tarixi: 30.03.2024]*

9. *Azərbaycan –Qazaxıstan Ali Dövlətlərarası Şuranın birinci iclası keçirilib // Respublika. – 2024. - 12 mart. – s.2*

10. *E.Zülfüqaroğlu. Qardaşlığımızın qızıl dövrü başlayır // Türkiстан. -2024. - 12-18 mart. – s.2*

11. *Azərbaycan və Qazaxıstan prezidentləri Çinin Sian terminalından Bakının Abşeron stansiyasına konteyner qatarının gəlişi mərasimini videobağlantı ilə izləyiblər // Azərbaycan. – 2024. - 12 mart. - s.3*

12. *Sənədlərin imzalanması mərasimi // Xalq qəzeti. – 2024. – 12 mart. - s.3*

13. *Qazaxıstan Prezidenti Qarabağda // 525-ci qəzet. – 2024. -13 mart. - s.3*

14. *S.Sakenova. Kazakhstan Gifts Children's Creativity Center to Azerbaijan. <https://astanatimes.com/2024/03/kazakhstan-gifts-childrens-creativity-center-to-azerbaijan/> [Müraciət tarixi: 29.03.2024]*

15. *R.Nurbəy. Братский визит. Президент Казахстана едет в Азербайджан. <https://www.inform.kz/ru/bratskiy-vizit-prezident-kazahstana-edet-v-gosti-k-prezidentu-azerbaydzhana-e34051> [Müraciət tarixi: 31.03.2024]*

16. *Dostluq və qardaşlığın əsl nümunəsi. //Azərbaycan. – 2024. - 13mart. – s.2-3*

Asmar Shukurlu

Kazakhstan-Azerbaijan cooperation is at a new stage SUMMARY

Kazakh-Azerbaijani relations are based on historical roots, brotherhood, and traditional friendship.

After gaining independence, relations between the two countries began to develop. After Azerbaijan liberated the occupied lands and restored its territorial integrity, these relations entered a new stage. In recent years, Kazakhstan-Azerbaijani relations have gained new dynamics, development in all areas, especially strengthening of friendly relations, has been observed. Since 2020, high successes have been achieved in political, economic and cultural relations between the two countries. Today, relations are developing both bilaterally and in the Organization of Turkic States, as well as within the framework of the Central Asian region. In the article, we will talk about the new era of cooperation between Kazakhstan and Azerbaijan after the 44-day Patriotic War.

Key words: *Kazakhstan, Azerbaijan, official visits, business trips, official documents.*

Асмар Шукурлу

Казахстанско-азербайджанское сотрудничество находится на новом этапе РЕЗЮМЕ

Казахстанско-азербайджанские отношения основаны на исторических корнях, братстве и традиционной дружбе. После обретения независимости отношения между двумя странами начали развиваться. После освобождения Азербайджаном оккупированных земель и восстановления своей территориальной целостности эти отношения вступили в новый этап. В последние годы казахстанско-азербайджанские отношения приобрели новую динамику, наблюдается развитие по всем направлениям, особенно укрепление дружественных отношений. С 2020 года достигнуты высокие успехи в политических, экономических и культурных отношениях между двумя странами. Сегодня отношения развиваются как в двустороннем формате, так и в рамках Организации тюркских государств, а также в рамках Центральноазиатского региона. В статье мы поговорим о новой эпохе сотрудничества Казахстана и Азербайджана после 44-дневной Отечественной войны.

Ключевые слова: *Казахстан, Азербайджан, официальные визиты, командировки, официальные документы.*